List 15. **NOVICE** Tečaj XXVIII.

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 13. aprila 1870.

Gospodarske stvari.

Kako obdelujejo in izdelujejo lan v Moravskem Schönbergu in bližnji okolici.

Nauk za povzdigo našega domačega predivstva.

Spisal Rihard Dolenec.

(Dalje.)

3. Blatno gojenje.

Na Hanovranskem je ta godilni način posebno navaden, pa tudi v Belgiji se neki nahaja. Djanstveno izpeljanega blatnega gojenja v m. Schönbergu nismo videli, vendar hočem omeniti, kar sem o tem po našem učeniku predivstva pozvedel.

Pred vsem je treba za to gojenje tega, da ima voda na dnu dosti blata. Take vode so, na primer, vode bajerjev, počasi tekoči potoki in reke, posebno, tako skozi mesta ali pa vasi tečejo, kjer jim je zadosti priložnosti dano, si dosti blata narediti.

Ako gospodar hoče s potočno vodo goditi, treba je, da si tikoma vode bajer napravi. V tega se pustí voda prav počasi teči, da zastalega blata seboj ne pobere. Kadar je zadosti blata nabranega, potem se zaprete obe zapornici, to je, tista, skozi ktero voda priteka, kakor tudi tista, skoz ktero se voda odteka. Vodo mora saj 2 čevlja visoko nad blatom stati.

V tako zaprto vodo se postavijo 3 do 4 moški (po bajerjevi širokosti) v vrsto, da snopiče vlagajo. Vlagajo pa snopiče tako-le:

Na prvo se položé čez celo širokost bajerja 3 lege tako-le ležečih snopičev eden vrh druzega.

Podoba 8.

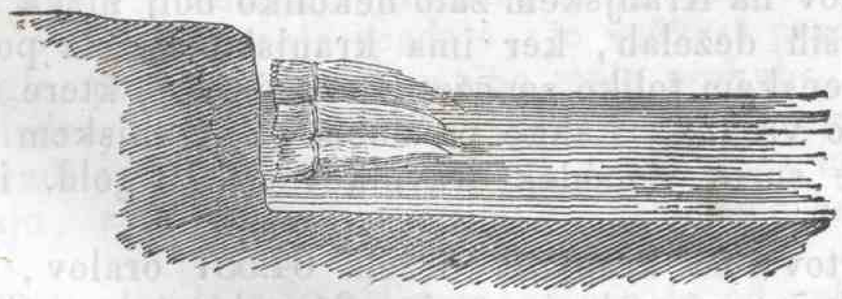

Na že položene 3 lege se položé zopet 3 na prvih ležeče pa tako-le:

Podoba 9.

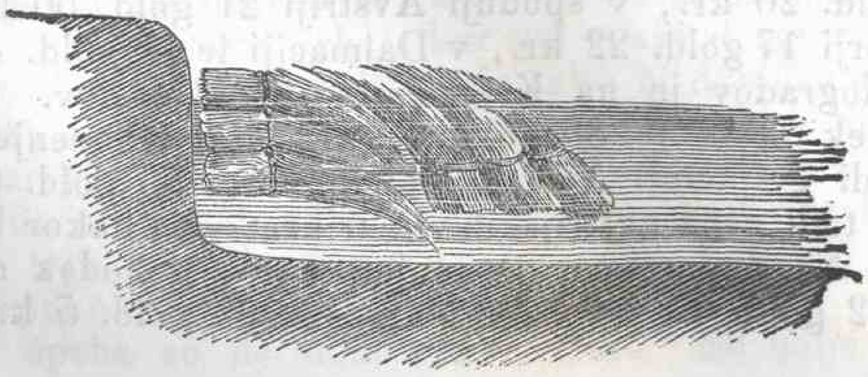

Ko so zadnje 3 sloneče postavljene, potem vzame vsak delavec široko in globoko lopato, ter prične blato izpod sebe zajemati in na položeni dve legi tako dolgo metati, da postanete kaka 2 palca na debelo okoli in okoli in na vrhu zablatane. Na kratko rečeno: kolikor lanú kipi iz vode, toliko ga je treba zablatati.

Že zablatanima dvema legama se potem po dve in dve sloneči legi pristavite, in kakor prva, z blatom omečete. To se ponavlja, dokler ni bajer poln.

Tako gojeni lan je neki v 6, k večemu v 7 dneh popolnoma godán. Na to se snopič za snopičem od kupa jemlje, v vodi dobro splahne, in v okrogle kapelice postavi, prav tako, kakor smo pri navadnem mrzlo vodenem gojenji videli.

Korist tega gojenja je razun hitrega gojenja neki tudi ta, da dobí lakno kaj lepo barvo, in je mehko in volno. To so res dobre lastnosti; al pozabiti se ne sme, da je omenjenim rdečim črvičkom, kterim dom je blato, najlepša priložnost dana lanu škoditi; kajti blato ga obdaje tikoma od zgorej in le malo prostora je pod njim zopet. (Lan plava namreč v vodi tako, da ne leží na blatu; blato, ki bi ga imelo pokrivati, se skoro vse iz vode vidi.)

Ako bi se hotelo kar naravnost v počasi tekoči vodi goditi, bi tudi šlo, samo da bi se morala potem voda z deskami pred in za lanom tako pregraditi, da bi bila prisiljena pod tako narejenimi jezi teči, a ne čez. Kjer pa dobrote tega gojenja nisem nikakor prepričan, in tudi s samo besedo nikdar ne bodem, dokler me ne bo učiteljica lastna skušnja podučila, tedaj ne bodem nobenemu svetoval, z obilim lanom prvo poskušnjo narediti, in to ravno zavoljo negotovosti dobrega izida.

4. Soparno gojenje.

Akoravno je soparno gojenje za velike izdelovalnice in predilnice, v kterih se tudi predivo pridelava, kaj velicega hasna, ostane vendar-le za posamesnega kmetovalca, in tudi še za veči skupne ali srenjske izdelovalnice brez pomena.

Tudi to gojenje videti v Schönbergu nismo imeli priložnosti, akoravno je v bližnji blednici g. Oberleithnerja vsa priprava za to preskrbljena. To mi je drug vzrok, da o tem le malo besed spregovorim.

Lansko leto so neki večkrat s soparom goditi poskušali, al — kakor se govorí brez vspeha. Pri fabrikah, kjer se sopar za godilno moč, ali pa za kaj druzega rabi, stane to gojenje dober kup, kajti tù ni treba še le poseben sopar razvijati, ampak porabi se lahko že enkrat odsluženi. Priprave za to so tudi proste, tedaj ne drage.

Razun tega, da je tako soparno gojenje v tacih okoliščinah dober kup, je pa tudi za to dobro, ker gré

kaj hitro izpod rok. V 22, k večemu v 24 urah je gojenje pri koncu. Pozornost človeka pa, ki soparno gojenje vodi, mora velika biti; ako le dve uri prekasno gojenje ustavi, trpí lik že veliko škodo, če se zamudí še več, potem lahko cel kùp na gnoj znosi. Ravno to veljá pa tudi od tega, če se premalo godí.

Toliko mislim, bode zadostovalo o tem gojenji, ker, kakor je bilo koj od začetka tega oddelka rečeno, ni za nas kaj preveč pripravno.

O gojenji v gorki vodi, to je umetno segreti vodi ne bodem celó nič poročal, kajti pomen tega gojenja je tako majhen, da o njem se celi čas našega bivanja v Schönbergu še nobeden za-nj zmenil ni.

(Dalje prihodnjič.)

Statistični pregled davkovskih zadev.

Spisal L. Pintar po knjigi „Tafeln zur Statistik des Steuerwesens im österr. Kaiserstaate" izdani po finančnem ministerstvu leta 1858. na Dunaji.

(Dalje.)

Cent sladke otave na Kranjskem je cenjen 25 kr., v Šleziji 24 kr., v spodnji Avstriji in v Salcburgu 22 kr., na Štajarskem, Koroškem in v Primorji 21 kr., v gornji Avstriji 20 kr. in v Krakovi le 19 kr., samo na Moravskem je cent otave za 1 kr. više cenjen kakor na Kranjskem.

Cent detelje je cenjen na Kranjskem 31 kr., ravno toliko na Moravskem, v Šleziji 30 kr., na Koroškem 28 kr., v Krakovi 28 kr., na Štajarskem 24 kr., v spodnji Avstriji 23 kr., v Salcburgu 22 kr. in v gornji Avstriji le 18 kr. Tudi kranjska detelja je najbolj slana.

Avstrijansko vedro vina je cenjeno na Kranjskem 1 gold. 43 krajc. Le na Koroškem in v Dalmaciji je niže cenjeno kakor na Kranjskem, drugod pa povsod više, pa je povsod tudi več vredno. Najviše je cenjeno na Moravskem, namreč 2 gold. 48 kr., tudi v Primorji je silno predrago cenjeno, to je 2 gold. 22 kr., ravno tako tudi na Štajarskem 2 gold. 1 kr., in to še posebno če ga primerjamo z vinom v spodnji Avstriji, ktero je cenjeno le 2 gold. 23 kr., pa ima brez vse primere večo vrednost memo primorskih in štajarskih vin.

Seženj (klaftra) 30 col dolgih drv brez razločka je cenjena na Kranjskem na porobku ali na stablu v borštu 26 kr., na Štajarskem in v Salcburgu pa le 19 kr. in na Koroškem 17 kr., v Dalmaciji pa še celó le 16 kr. V vseh drugih deželah so drva više cenjena, in sicer v spodnji Avstriji so najdraže, to je 1 gold. 44 kr. Pomisliti se pa tudi mora, da na Dunaji seženj drv zdaj 21 do 25 gold. veljá. Koliko pa na Kranjskem, Koroškem ali sploh na Slovenskem?

Iz dozdaj povedanega se očitno kaže, da so bili skoraj vsi pridelki na Kranjskem veliko više cenjeni, kakor po drugih deželah. Treba bo toraj ceniteljem na Kranjskem dobro očí odpreti, da spet dežela v to nesrečo ne zagazi.

II. Pregled, koliko se posrednje ali počez v posamesnih deželah na oralu kake rečí pridela.

Na oralu (johu) se pridela na Kranjskem pšenice 8 vagánov, v Dalmaciji le 5, na Koroškem in Štajarskem po 9, v spodnji Avstriji in na Moravskem celó po 15 vagánov. Pa je treba pomisliti, da je na Moravskem Hana, ktera je rodovitna kakor Banat.

Ozimne rží se pridela na oralu na Kranjskem 8 vaganov, ječmena 11, ovsa 12, prosá 8, turšice 14, ajde 7, boba 3, lanenega semena 4, prediva 3 cente, krompirja 73 vaganov (dandanašnji še 3. del ne), repe 65, korenja 48, detelje 31 centov (kar je veliko preveč), sená 8, otave 7 centov (kar je gotovo preveč), vina 16 avstrijskih veder.

Pridelkov druzih dežel ne bom popisoval, da ne bo moje pisanje predolgo, samo to naj povem, da sená in otave se pridela samo v gornji Avstriji 10 centov na johu, po vseh druzih deželah pa manj kakor na Kranjskem. Tedaj je tudi tukaj kranjskim šacovalcem treba dobro paziti pri cenitvi. Ravno tako se ne sme pozabiti, da se današnji dan komaj tretji del krompirja pridela, kakor pa ob času poslednjega šacovanja zemljišč. Tudi je veliko krajev, posebno na Gorenskem, pa drugod tudi, kjer se komaj 6 vaganov ječmena na oralu pridela, ne pa 11.

III. Pregled, koliko je na Kranjskem kakošne zemlje in kolika je vrednost pridelkov na oralu vsakoršne zemlje po srednji ceni vse dežele.

Njiv ima kranjska dežela po poslednji meri 229.847 oralov. Znesek enega orala njiv je po srednji ceni, če se stroški ne odrajtajo, 17 gold. 5 kr., na Koroškem 15 gold. 13 kr., na Štajarskem 15 gold. 4 kr., v gornji Avstriji 14 gold. 9 kr., v Salcburgu 13 gold. 59 kr., na Moravskem, kjer imajo prerodovitno Hano, le 12 gold. 32 kr., v Šleziji 12 gold. 44 kr., v spodnji Avstriji 10 gold. 39 kr., v skalnatem Primorji 8 gold. 30 kr., v Krakovi 7 gold. 5 kr., in v siromaški Dalmaciji 5 gold. 33 kr.

Res čisto brez glave se je moralo na Kranjskem, pa tudi drugod po Slovenskem šacevati, da je bilo mogoče do tega priti, da med vsemi cislajtanskimi deželami oral zemlje na Kranjskem največ sirovega pridelka daje. Postavim, da daje oral na Kranjskem 6 gold. 26 kr. več kakor na spodnjem Avstrijskem, kjer se na Dunaji vse dobro prodá, ali pa 4 gold. 33 kr. več kakor na Moravskem, ali pa celó trikrat toliko kolikor v Dalmaciji.

Ledin — svet, kjer je nekaj časa njiva, potlej pa travnik (Eggärten) — je na Kranjskem 1382 oralov. Znesek enega orala je cenjen na Kranjskem 11 gold. 3 kr., na Štajarskem 7 gold. 17 kr., na Koroškem 8 gold. 47 kr., v Primorji 6 gold. 39 kr., in samo v Salcburgu 14 gold. 2 kr., kar je gotovo preveč, drugod pa povsod manj kakor na Kranjskem.

Travnikov ima kranjska dežela 223.752 oralov. Surov dohodek počez (durchschnittlich) enega orala je cenjen 4 gold. 30 kr. V spodnji Avstriji 6 gold. 12 kr., v gornji Avstriji 6 gold. 50 kr., na Koroškem 4 gold. 36 kr., v Salcburgu 3 gold. 40 kr., in v Dalmaciji le 3 gold. 9 kr.

Treba je pomisliti, da je srednja cena travniških dohodkov na Kranjskem zato nekoliko bolj nizka kakor po boljših deželah, ker ima kranjska dežela posebno na Gorenskem toliko senožet (Bergwiesen), ktere skoraj nič niso vredne. Lahko pa dobiš na Kranjskem kraje, kjer je surov dohodek travnikov na 19 gold. in čez cenjen.

Vrtov ima kranjska dežela 64.557 oralov, surov donesek enega orala je cenjen 24 gold. 4 kr. Samo v gornji Avstriji, kjer imajo prelepe sadne vrte, so vrti 18 kr. draže cenjeni kakor na Kranjskem, sicer povsod niže. Na Moravskem 21 gold. 18 kr., na Štajarskem 21 gold. 20 kr., v spodnji Avstriji 21 gold. 50 kr., v Primorji 17 gold. 22 kr., v Dalmaciji le 12 gold. 42 kr.

Nogradov je na Kranjskem 16.768 oralov. Surov dohodek orala je 30 gold. 48 kr. Najviše cenjeni so nogradi v spodnji Avstriji, to je, oral 59 gold. 6 kr., pa je tudi cena avstrijskih vin trikrat viša kakor kranjskih. Na Štajarskem je cenjen surov dohodek nogradov 32 gold. 24 kr., na Marskem 34 gold. 5 kr., na

Primorskem 14 gold. 34 kr., na Koroškem 12 gold. 20 kr., in v Dalmaciji 11 gold. 1 kr.

Pašnikov je na Kranjskem 271.607 oralov, spodnja Avstrija jih ima samo 238.817 oralov, gornja Avstrija 73.642, Moravska 1,057.766, Dalmacija pa tudi 958.277 oralov. Surov dohodek enega orala kranjskih pašnikov je cenjen posrednje 49 kr., v Primorji 15 kr., v Dalmaciji 4 kr., v Salcburgu 54 kr., na Koroškem 53 kr., na Štajarskem 1 gold. 20 kr.

Gozdov ima kranjska dežela visokih in nizkih (Hoch- und Niederwald) 703.304 orale. Surov dohodek orala visokih gozdov je cenjen 23 kr., nizkih pa 28 kr. Nova cenitev ne bode delala razločka med visokimi in nizkimi gozdi. Surovi dohodki gozdov so cenjeni v Salcburgu oral 21 kr., na Štajarskem 20 kr., na Koroškem 16 kr., v Primorji 25 kr., v spodnji Avstriji 1 gold. 15 kr., na Moravskem celó 1 gold. 57 kr., kostanjevi gozdi na Primorskem pa 5 gold. 5 kr. oral.

Edino gozdi in pašniki so na Kranjskem še precej po pameti cenjeni, drugo pa vse veliko veliko predrago.

(Dalje prihodnjič.)

O reji prešišev.

C. O pitanji.

Glavna stvar pri svinoreji je pitanje (debeljenje). Vsak gospodar le želí z majhnimi stroški mnogo prirediti in mnogo dobička imeti, zato je velike važnosti čas pitanja, in sicer gledé na starost, čas in hrano, ktera se pri pitanji potrebuje.

Starost, v kteri se prešiči morejo početi pitati, je zeló odvisna od plemena prešičevega. Navadni prešeč se še le more početi pitati, kedar je poldrugo leto ali dve leti star. Prešič boljšega plemena je že v 8. mesecu dober za pitanje, in tak že od 15. do 18. meseca največo stopinjo pitanja doseže. Glavno pravilo je pa to: kdor pita samo za mesó, naj počne v starosti od 18. do 10. meseca, — kdor pa pita za špeh (slanino), naj nikar ne počne pred 18. mesecem.

Čas pitanja je najboljši jeseni ali pa pozimi. Takrat je dosti hrane, in tudi prešičev takrat vročina ne nadleguje, kakor tudi drugi mrčesi ne, kar je pri pitanji velikrat na veliko korist. Za pitanje naj se jemljejo spomladanski prešiči, kteri so bili že v mladosti rezani, ravno tako se mora tudi že izsluženi mrjasec popred rezati, ako hočemo, da bo pitanje nekoliko dobička prineslo.

Kar se hrane tiče, je vsakemu znano, da je različna, s ktero se prešiči pitajo, zatoraj bo tudi pitanje različno.

Pitanje z robino (Hackfrüchte), kamor krompir, repa, pesa in korenje spadajo, je večkrat prav dobro in naglo, posebno ako se robina malo prekuha in tako za želodec dobro pripravi. Akoravno tudi sirovo robino radi jedó, vendar se pa pri pitanji tega hitro naveličajo, zatoraj se jim mora večkrat zrne vmes namešati.

Tudi pitanje s kislim mlekom je od velike koristi, ker taki prešiči postanejo hitro špehati in imajo izvrstno meso. Da je pa hrana bolj gosta, dobro je nekoliko na debelo smeletega ječmena pridjati. Po skušnjah veljá pravilo to: kdor počne z mlekom pitati, naj tudi z mlekom neha, ker pri vsaki drugi hrani bi prešič počel kasneje hujšati, in tako bi dobiček odletel.

Ako se pita s tropinami od pive (ola) ali pa z žganjarskimi drožami, kar je še boljše, mora se paziti, da se jim daje v pravi meri in ne pregorko, in da se tega ne naveličajo, naj se jim dá zdaj gosto, zdaj redko. Mesó pri takem pitanji je prav okusno, samo špeha se ne dobí prav veliko. Še bolje kakor pivske tropine in žganjarske drože so pa pšenični ostanki pri narejanji štrke, ker hitreje redé, mesó postane trdo in špeh gost.

Pitanje z žitom je zopet različno in sicer v obziru pripravljanja, kakor tudi vrste žita. Kar se tiče pripravljanja žita, je najboljši na debelo smleto zrnje prešičem dajati, in sicer tako, da se popred nekoliko časa v mlačni vodi namaka in tako omehčá, pa ne, da bi se cmoki napravili, ker to želodec težko prekuha in tako prešiču težavo dela.

Vrsta žita je po izkustvu svinorejcev najboljši ječmen, al v tem obziru nam prav zanimivo „sleške kmetijske novine“ pišejo iz izkustva dr. Ed. Heiden-a, kteri je na kr. saksonski kmetijski postaji poskušnjo naredil in iz ktere sledí:

1. Da samo zrne ni dobro za pitanje, ker se v želodcu ne prekuha dosti, in tudi prešičem ni zmirom prijetno, to veljá tudi za sočivje, izmed kterih je bil grah najbolje.

2. Zrno namešano s krompirjem je bilo še slabeje prebavljenjo, ker se je v prvem slučaji pomnožila težina prešiča vsaki dan sredno primero jemaje za 1 funt in 94 st. v drugem slučaji, in sicer oves pomešan s krompirjem samo za 1 funt in 10 st., ječmen s krompirjem za 1 funt in 29 st., in grah s krompirjem za 1 funt in 43 st.

3. Zrno pomešano s kislim mlekom bilo je mnogo hranljiveje, ker tukaj se je težina prešiča pomnožila jemaje sredno primero vsaki dan pri grahu in kislem mleku za 2 funta in 23 st., pri ječmenu in kislem mleku za 2 funta in 31 st., pri ovsu in kislem mleku za 2 funta in 5 st.

4. Zrno pomešano z mlekom in krompirjem bila je najhranljiveja hrana, ker težina se je pomnožila vsaki dan pri grahu, krompirji in mleku za 2 funta in 61 st., pri ječmenu, krompirji in mleku za 2 funta in 50 st., pri ovsu, krompirji in mleku za 2 funta in 50 st., pri otrobih, krompirji in mleku za 1 funt in 80 st.

5. Da je špeh po ječmenu in grahu mnogo gosteji in trji, kakor pa po ovsu in otrobih.

Iz tega se vidi, da zrnja ni dobro samega pitati, ampak zmirom pomešano z drugo hrano.

Tudi s turšico (koruzo) je pitanje prav koristno, vendar se večidel še le proti koncu pitanja vpotrebljuje, in s tem tudi pitanje dovrši.

Pri pitanji naj se nikdar ne zabi na snago in potrebno gorkoto, kakor tudi, da se ne dá prešičem na enkrat preveč jesti, ampak malo po malo in večkrat na dan, kajti prešič je zeló požrešna žival in se lahko prenažre. — Tudi sol je dobra pri pitanji zavoljo lagleje prebave in veče požrljivosti, in sicer se računa pol lota na dan za enega prešiča; preveč solí bilo bi škodljivo. Tudi oglja, dobro stolčenega, jim včasih dajati, jako je koristno.

Franjo Kuralt.

Sadjereja na Gorenskem. *)

Ker sta sneg in mraz letošnje zime pokončala veveliko sadnega drevja, zato je treba novo saditi.

Naj omenim tu velikih drevesnic, ki jih najdemo

*) Vse drugo smo izpustili iz dopisa, ker kaže, da ne vidi velike važnosti, zakaj je ravno v davkovskih zadevah treba svetu kazati hude nasledke letošnje zime. Da je treba, kdor seme dobí, namesti ozimine sejati jaro žito, je prav tako naravno kakor to, da nova drevesa zasadí, kjer so mu stara pošla; za najhujo potrebo se pa uno še bolj mudí kakor to. Kako s poškodovanim drevjem ravnati, so pisale že lanske in letošnje „Novice“ trikrat. Med sadjerejce med Loko in Kranjem pa stavimo tudi še marljivega sadjerejca Šifrerja, kterega je kmetijska družba s sreberno svetinjo počastila.

Vred.

*

med Loko in Kranjem skoraj v vsaki vasi. Tu so kmetje, ki imajo po več tisuč mladih drevesec vsako leto na prodaj in ki jih tudi v primeri vsako leto po kacih 7 do 8 tisuč cepijo, kakor na pr. Matija Hafner, kmet v Dorfarjih, kteri se že več let prav marljivo pečá s sadjerejo in svoja drevesca po vseh bližnjih krajih prodaja. Dobijo se pri njem od 2 do 5 let stara drevesa vsakoršne sorte in velikosti, ktera lepo gleštana gotovo v vsaki zemlji lahko rastejo in zdrava ostanejo.

N. Vokul.

Zdravniška stvar.

* Krop proti protinu (putiki) in trganju po udih (reumatizmu) priporoča znani dr. Bok v Lipsiku, rekoč, da krop (prav vročo vodo) piti je že starodavno zdravilo pri omenjenih boleznih. To dokazuje tako-le: Slavnoznani angleški državni poslanec Burke je zeló bolehal za protinom (Gicht), ki je navadna bolezen državnikov in učenjakov. Brž ko ga je protin napadel, dal si je lonec vroče vode prinesti, ktero je čisto samo pil kar najbolj mogoče vročo in je spil prav obilo, po 3 do 4 maslice eno jutro. Navadno je je vlil poldrugi bokal na enkrat v skledo, da je vroča ostala, in jo iz sklede z žlico kakor juho (župo) pil. Mlačna voda ni za rabo; ona slabí želodec in naredí bljevanje, al vroča voda lepo oživlja in človeka popravlja, da je kaj. Vsacemu jo je priporočal kot gotovo zdravilo, ki mu je vselej najstrašnejše bolečine pregnalo. — Teško je takim skušnjam kaj ugovarjati in to tem manj, ker, če vroča voda ne pomaga, saj tudi ne škoduje ne, ako se ne pije tako vrela, da bi si človek usta in želodec opekel.

Lepoznanski del.

Smrt Smail-Age Čengića.

Po Ivanu Mažuranić-u, poslovenil Janez Bilc.

III.

Truma.

(Dalje.)

Zdaj rudeti dan začne se,
In že po planini bližnji
Se zasliši glas pastirja,
Njemu zvonec se oglaša, —
Predvodnika ovna zvonec.
Pa pogledaj druzega pastirja,
Ki koraka krotek k svoji čedi.
Srebro ga ne kinča in ne zlato,
Ampak čednost in odeja črna.
Spremljevalcev nima on bliščečih,
Ne svetilnic, nima več bliščečih,
Ne ponosnih zvonov iz zvonika:
Ampak spremlja solnce ga zapadno,
In ponižno ovna zvon s planine.

Cerkev mu je krasno podnebesje,
Častni mu oltar je hrib, dolina,
In kadilo duh, ki k nebu diže
'Z rožic se in 'z belga sveta
In 'z krví za križ prelite.

Ko se trumi bliže je približal
Vreden hlapec vrednejga gospoda,
Božjo je pomoč zaklical trumi,
In poklical viteze je hrabre,
In potem na mrzel kamen stopil, —
Mrzel kamen, pa je srce vroče.
Dober starec tak govoril trumi:

„Sini moji, oj vojaci hrabri,
Vas je ta zemljica porodila,
Skalovita, ali vam je zlata.
Dedi vaši tu so se rodili,
Otci vaši tu so se rodili,
In tud' vi se tukaj ste rodili:
Zemlje lepše ni za vas na svetu.
Dedi vaši za-njo kri so lili,
Otci vaši za-njo kri so lili,
Lijete tud vi še za-njo krvco.
Za vas zemlje draže ni na svetu.
Orel plete gnjezdo na planini,
Ker slabote zlate ni v ravnini.

„Vi ki temu vajeni ste
Dni preživet' svoje trezne,
Kdo kej mara, daje l' skala vina?
Kdo kej mara, daje l' skala žita?
Kdo kej mara, daje l' skala svile?
Dok po vrelcih hladna voda izvira;
Dok po dragah tolsta čeda muče;
Dok drobnica bleketa po hribih? —

„Praha imaš"; svinca je zadosti;
Jako desno ima mož junaški;
Pod trepavnico oko sokolovo;
V prsih bíje ti srce pogumno;
Vera trdna je, ne boš pustil je;
Pobratima pobratim Te pazi;
Moža zvestega te ljubi žena;
Delom dar je plemenita pesma;
Treba li železa? Turek ti ga nosi:
Glej tu vsega, kar srcé ti prosi!

„Al nad vse je, kar to skalo kinča,
Križ presveti, ki nad njo se diže.
On je, ki vas v nevolji jači,
On premili, ki vas z nebom varje.

„Oh, da sveta vidijo narodi
Iz nižav, od kterih ni moč videt',
Križ ta slavni, nikdar ne premagan,
Vrh Lovćena, ki se k nebu diže;
Pa da vide, kak nakazen turška
Ga pogoltnit' hoče v grdo žrélo,
In o skali tej zastonj zob krha:
Ne bi križem lenih rok držali,
Dokler vi za križ trpite muke,
Vas barbare ne bi zvali,
Umirali ker ste, ko oni so spali! —

„Za križ častni ste pripravni umreti.
Za-nj tud zdaj se dvignili ste umreti,
Jeze božje hrabri maščevalci;
Al kdor Bogu verno služit' hoče,
S čistim srcem služiti mu mora,
S čisto dušo ta spolniti mora,
Kdor spolnuje, kar z nebes Bog sodi.
„Al je morda kdo razžalil brata,
Al življenje vzel protivniku je
Slabemu in tak ogrešil dušo;
Al zaklenil potniku je vrata;
Al besedo dal in ne jo držal;
Ali hrano lačnemu prikratil;
Al zavil ni ranjenemu rane;
Vse je greh, vse dela so hudobne:
Brez kesanja nimaš odpuščenja.

„Obžalujte greh, dokler je dneva,
Dok je doba otroci obžalujte;
Obžalujte ga, dok ne pokliče
Dušo k sebi ta, k' nebo potresa,

Obžalujte, zemeljskega stana
Tek se hitro omika, obžalujte:
Obžalujte ga, ker doba rana *)
Mnoge našla bode pred sodnikom.
Obžalujte . . . . ."

Ali v grlu
Starcu ustavi se beseda.
In na beli bradi bistra
V solnčnem žarku zasvetí se
Kaplja, kakor biser droben.
Morda z britkim ga spominom
Žalijo tud' mlade leta.
Ter ko čedi rane leči
Sam se svojih ran spominja:
Dober je pastir; kar on ukazuje,
Sam z izgledom svojim potrduje.
Množico je vso spokoril
Glas preblagi blazega pastirja.
Jagnjeta bi rekel tiha
So, ki bili prej so levi.
Tak beseda božja čuda dela.

Al med tem kdo se prikazal
Pred očmi je trume krotke,
Ter sto rok sto nožev grabi
V enem hipu? Čuden človek!
Vreden sto od neba src odvrnit',
In sto volj je naglo hotlo
Njega samega končati!
Nóvica je krvnik kleti,
Nóvica je poln svobode,
Ki k pobožnem' stopa krogu,
Ter stopivši k starcu bliže
Glas tako svoj krepki diže:
„Z Bogom bratje, hrabri Črnogorci,
Za orožje ne grabite svitlo.
Nóvica sem, al Novíca drugi,
Ker na vas ne, ampak grem le z vami
Omastit si roko s krvjo turško.
Kar doslé sem imel med Turčini,
Vse nemil mi je ugrabil Turčin.
Desna le mi je ostala hrabra,
In od zdaj ta bodi črnogorska.
Al kristjanu ni junak podoben,
Ak ni krščen; prosim, da krstite
Me, ker delat hitro čas nas sili."

Sto desnic na te besede
Ljuto orožje je spustilo;
Sto oči, ko skozi roso
Mesto solnca mavro vidi. —

Mignil z okom starec dobri;
Kapo dajo mu Morače:
„Veruj sin v najvikšega očeta
In u vekovečnega mu sina,
V tretjega tud' milostljiv'ga duha:
Veruj, rešila te bode vera!"
Reče, oblije ljutega neverca.
Bile priče so strmé planine
In njih sem truma v planini.
Starec je potem očí povzdignil,
Blage óči ino bele roke,
Ter je trumo greha oslobodil.
In začel je Bóga jim deliti.
Mrvo možu vsakemu podaja
Tajne hrane, angelskega kruha;
Kapljo možu vsakemu podaja
Tajne pijače, angelskega vina:*)
Žarko solnce čudno čudo gleda,
Slabe kjer ljudí krepčá slab starec,
Da krepóst jim Bogu bo prijetna.
Vsa po redu družba se poljubi.
Truma polna Večnega je Boga,
Ne ko nož krvav, s kôm rana
Smrtna in težka se nareja;
Ampak svetlo ko peró in zlato,
S kterim nébo za unuke pozne
Dela piše vitežka očetov. —

Žarko solnce pade za planino;
Starec ide, truma dalje stopa.

(Dalje prihodnjič.)

*) Ran-a-o = zgoden-a-o.

*) Črnogorci so pravoslavne ali grško-iztočne vere; zato jih obhaja njih mašnik v obeh podobah.

Mnogovrstne novice.

* Tulje, ki ostanejo po otiranji prediva in konopelj, in niso skor za nobeno rabo več, dadó še lično, svili (židi) popolnoma podobno prejo po iznajdbi nekega Jožefa Sachsa. Tako piše dr. M. H. Wagner ter pravi, da je preja in tkanje, ki jo je videl po tej iznajdbi narejeno, bila tako lepa, da se je vse čudilo. Gosp. Jožef Sachs je pripravljen to vsacemu dokazati, kdor želí pristopiti temu podvzetju. — Na svetu se je sicer že marsikaj iznajdlo, o čemur poprej nihče ni mislil, da je mogoče; pri tej iznajdbi je pa vendar čudno to, da g. Sachs še išče — tovaršije za to podvzetje.

* Različne sodniške sodbe. Zarad dogodbe na Jančjem so zavoljo javne posilnosti nekteri obsojeni na 2 in tudi 3 leta. — V dunajskih časnikih se bere konečna obravnava 7. dne t. m. pri dunajski deželni sodniji: neka družba namreč, ki je bila ponoči 20. januarja na plesu, je potem domú gredé nekega policaja napadla, ki jo je svaril, naj ne razsaja po ulicah; državni pravdnik Zaillner je nasvetoval, da se napadniki obsodijo od 1 do 5 let v ječo, ker to, kar so storili, je javna posilnost. Zagovornik dr. Pichl pa je dokazal, da ni to, ampak da je le besedno in djansko razžaljenje javne straže; sodnija mu je pritrdila in zatožence obsodila na 8 dni do 6 tednov zapora. — Neka ženska Susana Fabri iz Ipolysaga na Ogerskem, obdolžena 215 detomorov, izmed kterih je 11 detomorov po sodniški preiskavi dokazanih, je bila nedavno v težko ječo obsojena na 3 leta.

* V Verovitiški županiji na Hrvaškem je neki — tako smo čitali v časnikih — nedavno v 4 vaséh poginilo blizo 4000 glav živine; škoda se ceni na 20.000 goldinarjev. Dva zdravnika, ki sta ogledovala to živino, sta trdila, da je je veči del glada (lakote) poginil. — Ko bi tega ne bili čitali „schwarz auf weiss", ne bi verjeli, a vendar tem manj moremo to še zdaj verjeti, ker skor ni mogoče, da bi toliko živine po lanski letini pocepalo bilo za gladom!

Dopisi.

Materija 7. aprila. —č— Oglasil se je naš župan Kastellitz v „Slov. Narodu" v rubriki „Poslano" ter vse na laž stavil, kar je dopisnik „Novic" v 7., 9. in 12. listu povedal o njem, njegovem delovanji in o volitvah, ktere je deželna vlada ovrgla. Da so „Novice" resnico povedale, mora pritrditi vsak, kdor dogodbe in okoliščine naše pozná, in da bi se našemu županu smelo še mnogo več očitati, kar je zamolčal dopisnik,

kajti bilo bi bralcem, ki „Kastellitza“ ne poznajo, preveč nadležno. Omenil je tedaj le to, kar utegne sploh zanimati. Da mu je očitanje v „Novicah“ bilo nevšečno, to mu radi verjamemo; da ga je razžalilo, tudi je mogoče; kogar srbí, ta naj se praska, al pazi naj, da si svoje kože ne oddrgne, kakor se je njemu pripetilo, ko je nameraval „Novične“ laži ovreči, kakor zasačen tat, kteri hoče tajiti in druge dolžiti. Ponavljamo le to, da, kdor tukajšnje okolščine pozná, tudi vé, kdo da je lagal, ali „Novični“ dopisnik ali pa župan „Kastellitz“. Al pustimo to, naj javnost sama sodi krivico; tudi nas ni volja, na tem mestu polemizirati ž njim, konstatirati hočemo le resnico, ktero občinstvo naše za tako poznava. Da še imen svedokov, kakor on ne želí, denuncira, to naj pripiše sam sebi. Kedar ne bode več imel županove oblasti, mu jih bodemo radi povedali; zdaj pa jih nočemo žrtovati njegovemu maščevanju, ker je vajen zlo rabiti oblast sebi v korist, drugim v škodo, kakor na priliko 1866. leta pozimi, ko je sè svojim uradnim podpisom pripomogel k veliki slepariji pri splačevanju trebljenja cestnih zametov, zaradi ktere je bila kriminalna preiskava. Sreča mu je bila mila, ker se je vse zakrilo zato, da ne bi bili nedolžni ljudje v velike zadrege prišli. Skazal se je tudi s poviškom takse za ples, kteri je bil nepostaven, tedaj od dotičnih oblasti po rekursu do ministerstva ovržen; ravnal je tako sramotno, da je hotel po sili tirjati to, kar mu dotični člen postave prepoveduje, tako, na priliko, ob zadnjem našem opasilu je poslal občinskega pisarja celó s žandarji v Negovetičevo hišo iz zgolj sovraštva fantovski ples ustavljati, ker se mu ni hotel nepravični povišek plačati. Vprašamo ga le: kdo bi bil odgovoren, ako bi kolci bili plesali po hrbtu njegovega pisarja, ki se je z silo rinil med plesalce ob času, ko ples ni prepovedan? Pozabil je župan, da je prav v tisti hiši pred nekoliko leti jako rad s pišalko par krajcarjev si služil, a takrat se ni zmenil niti za takso niti za povišek, nego samo zato, da si je bisago napolnil s kruhom tiste hiše ter s tem se je na tedne preživil. To hišo on zdaj črti in ne dá mirú še košicam ranjcega našega poglavarja v grobu, kteri je pri nas tako častitega spomina, da se ga pač Gaspar Kastellitz ne sme z nesramnim natolcevanjem lotiti. Prašajte slednjega kmeta pri nas po ranjcem Andreju Negovetiču; slednji se ga bode spominjal: duša mu izveličana! — Bog nam daj le napol slabejega občinskega glavarja dočakati, in srečna bode županija memo sedanjega županovanja.

Materija 10. aprila. Deželna vlada v Trstu je z odpisom 1. aprila t. l. štev. 2699 potrdila pravila naše čitalnice. Vabijo se vljudno zdaj domoljubi domači in sosedni k pristopu, da doseže društvo svoje občekoristne namene. Oglasi za to se lahko pošiljajo začasnemu tajniku g. Zupančiču v Materiji. Društvenim namenom je gospodičina Negovetič-eva brezplačno odstopila prostorno sobo z vsem potrebnim pohišjem v 1. nadstropju v svoji hiši. Srčna hvala jej za to rodoljubno žrtovanje. Na noge tedaj domoljubi! Ne zaostajajmo vsaj z besedo, kedar se nam djanja kažejo ter pristopimo društvu, ktero od nas tirja le majhne žrtve, a obeta nam lepega sada.

Osnovalni odbor.

Iz Trsta. (*Opis in zgodovina Trsta in njegove okolice pa še marsikaj druzega o slavjanskih zadevah*), ki ga izdaja Jožef Godina-Verdélski v Trstu, je ravnokar s prvim snopičem zagledal beli dan; drugo saboto vsacega meseca bodo izhajali prihodnji snopiči. Trst s svojo slovensko okolico je dandanes zeló imeniten predmet slovenskemu pisatelju; ni ne tedaj odveč, da se je gosp. Verdelski lotil tega posla. Prvi snopič je ozaljšan z lično podobo Slovenke tržaške okolice in s podobama mesta tržaškega, kakoršno je bilo 1670. leta in je zdaj 1870. leta.

Iz Trsta. (*Darilo 10 gold. v srebru*) dobí pisatelj, kteri g. G. H. Martelancu v Trst do konca maja pošlje najboljšo humoristično izvirno noveleto, iz kmečkega življenja vzeto, za njegov novi ilustrirani list, ki mu bo imé „Petelinček“.

Iz Bolunca pri Trstu. (*Čitalnica naša*) se bo zarad veselic pri Lovcu še le 15. maja slovesno odprla. Vljudno vabi k tej svečanosti vse družbenike in rodoljube, ker se nadja ogromnega števila Tržačanov

odbor čitalničin.

Iz Št. Vida nad Ipavo. — Kedaj vendar bodo pri nas nove volitve za občinsko predstojništvo? Vi možjé! kteri ste zdaj načelniki soseskini, ali še zdaj niste spoznali, da temu važnemu poslu niste kos? Ako bomo čakali nove občinske organizacije, bode v tem času pošlo še to malo gozda, kar ga je. In kaj potem? Kdo bode škodo tega povrnil? Mar vi občinski očetje? Izveden in ne enostransk mož mi je zagotovil, da vseh vas premoženje ne bi za to zadostilo. Rekli boste: saj gozda nismo prodali, saj so ga z nami vred naši sosrenjčanje vzivali. Al ravno to je, kar vam daje spričalo vaše nezmožnosti. V gozdu ni nobenega reda, nobenega varstva; vsak seka, kjer in kolikor mu drago, in ker pri temu ravno vi očetje z „dobrim“ izgledom svetiste, ali je mar čuda, da tudi drugi srenjčanje nočejo za vami zaostajati? — Da se dá tudi o občinskih gozdih natanjčni red vpeljati, očitni nam je dokaz v bližnjih Senožečah, kajti gozdno gospodarstvo te srenje se po pravici more za izgled drugim postaviti. Le energičen mož mora biti na krmilu! — Reči pa moram le še to, da te moje vrstice ne veljajo celemu odboru naše občine; saj so tudi nekteri previdni možje vmes, al njih glasovi so glasovi vpijočega v puščavi.

Iz litijskega okraja 2. aprila. — Drage „Novice“, dovolite nam potožiti, kako nam tukajšnja c. k. gosposka streže z domačim našim jezikom in kako je. Zdavnej ste nam že drage „Novice“ povedale, da smemo v slovenskem jeziku narejena pisma zahtevati od gosposke. Al to, saj kar je meni znano, se do zdaj še ni zgodilo. Na primer morem opomniti, da letošnje leto smo pri c. kr. okrajnem notarji delali neko pismo ter ga lepo prosili, naj ga nam naredí po slovensko ali po kranjsko; al odgovor se nam dá, da ga ne zná! Ko pa smo le prosili, dobili smo kùp zaničljivega smeha in da slovenskega pisma nihče ne razume! In res ga nismo dobili. Ravno tako se nam tudi v druzih pisarnicah dela, da tako za naš s krvavimi žulji zasluženi denar si moremo v tujem jeziku narejena pisma kupovati. To nam je kaj težavno! Za Božjo voljo! saj je vendar tudi Slovenca Bog vstvaril in mu jezik dal kakor vsacemu drugemu narodu! In če slovenski govorimo in nas gosposka dobro zastopi, kako da bi ona ne znala tega zapisati? Če gospodje v pisarnicah ne znajo našega jezika, naj se ga pa učijo, in če se ga naučiti ne morejo, naj nam sl. vlada pošlje druge, ki ga znajo; saj nam je že dostikrat zagotovljala enake pravice. S tem pa, da te pravice na papirji vladinem stojé, a ne na našem, nam ni nič pomagano. Povejte nam drage „Novice“, pri čem smo vendar?*)

F., prost kmet.

Iz Postojnskega okraja. — Občina Radohova Vas je namesti umrlega župana izvolila Jožefa Lesjaka iz Glogovice za župana.

Iz Trzina 26. sušca. J. L. (*Mnogotere nadloge.*) (Konec iz posl. lista.) Hvalevredno in zeló potrebno je to,

*) Pri temu, da imate popolnoma pravico, resno zahtevati, da se Vam pisma naredé v slovenskem jeziku. Vred.

da nas „Novice“ podučujejo v zemljišča cenilnih zadevah; lepo prosimo, da tudi za naprej so nam o pravem času s primernimi in svojimi lahko umljivimi poduki in sveti na pomoč, in to temveč, kjer so zemljišča tukaj veliko previsoko vcenjena, tako, da navadni zemljiški posestniki imajo čez 100 gold. zemljiškega davka na leto, čeravno je polja tukaj za dve tretjini povodni moči podvrženega, ena tretjina pa je peščenega in kamnitega svetá, toraj malo rodovitnega, in tako se komaj toliko pridela, kolikor za živež neobhodno potrebno. Travnikov je dokaj, al lepši kosovi so že vnanjim prodani in le slabeji so domačim ostali. Trdo seno ne gré tako v denar kakor kdaj. Sploh bi se imeli naši gospodarji še veliko bolj umne živinoreje poprijeti. To bi bil temu kraju najbolji napredek, saj tudi po gozdnih spašnikih, kjer se zdaj tudi domača živina več ne pase, izraste obilo če tudi ne posebno dobre klaje; po odkupljenih pašnih pravicah, ktere je imelo 5 okolnih vasí, se jim je moralo 5000 gold. odškodnine plačati, raste zdaj na tem mestu v mirnem stanji mladi les, da je veselje. Škoda le, da lansko jesen je sneg najbolj rašči borovi les, kterega je tukaj največi del, neusmiljeno polomil in nam znamenito škodo napravil. Kar je pa ondi bilo kaj vrednega lesá za kupčijo, ta je pa tudi iz gozdov zginil, ker slednji je raji kaj lesá prodal, dokler ga je imel, da je davke plačal, kakor da bi bil pustil, da bi mu bili konja ali kravo iz hleva vzeli. Tudi pri nas so kakor drugej kmetje z davki preobloženi; zato je živo želeti, da se tudi pri nas milostljivi cesarski sklep od 31. grudna 1864. l., kterega je naš deželni zbor deželi naši izročil, pošteno izpeljuje.

Iz Ljubljane. Ravnokar nam je iz Dunaja došlo telegrafično pismo, da je dr. Toman pred odhodom iz Dunaja včeraj bil pri cesarju in da ga je Njegovo Veličanstvo prav prijazno sprejelo. Ker je Groholski v imenu poljskih poslancev, ko so zapustili državni zbor, se poklonil cesarju, bilo je prav, da je isto za bivše državne poslance slovenske storil dr. Toman. Danes pride tudi dr. Toman domú, gospodje Svetec, grof Barbo in Pintar so prišli že pretekli teden — vsi radostno sprejeti.

— Na pismo, ktero je kmetijska družba kranjska poslala grofu Potockemu, ko je popustil ministerstvo kmetijstva, je prejel družbeni odbor od gospoda grofa sledeči odgovor od 4. dne t. m.: „Radosten sem sprejel predrago Vaše pismo od 6. svečana. Dovolite mi, da Vam za toliko častno priznanje izrekujem prisrčno svojo zahvalo. Ob enem pa Vas prosim zagotovilo prav posebnega spoštovanja, ki ga do družbe kmetijske kranjske čutim, prijazno sprejeti. Vam udani

Alfred Potocki.“

— Naš častiti roják gosp. J. Žvegel, avstrijsko-ogerski konsul v Aleksandriji, je prišel v domovino z rodovino svojo, ktera čez poletje ostane na grajščinici njegovi na Gorenskem.

— (*O udih deželnega šolskega svetovalstva*), ki jih je deloma izvolil, deloma nasvetoval deželni odbor kranjski, se je kar hitro in to iz enega studenca pisarilo v dunajske in druge „liberalne“ časnike; refrain vsem tem pisarijam pa je bil: „to svetovalstvo je zgolj klerikalno“ (clerical vom reinsten Wasser). — Kdor je národen, ta je „liberalcem“ dandanes „klerikalec“; besedo „Ultraslovenec“ so čisto popustili, kajti „paše“ jim bolj beseda „klerikal“. Nam tudi prav! Ker narodne može imenujete „cerkvence“, bodemo nemškutarje mi imenovali „proticerkvence“. To le memogredé. Dr. Bleiweis, dr. Costa, prof. Šolar in učitelj Praprotnik — nobeden ni gori imenovanim časnikom všeč, kajti vsi so — „klerikalci“, posebno pa prof. Šolar še zato ne, ker je po naključbi duhoven. Ali je kdo sposoben za opravilstvo, ki se mu izročí, ali ne, na to ne gleda dandanes noben „liberalec“, da je le „meso iz mesa njegovega“ in „duh iz duhá njegovega“. Sposobnost za službo ne veljá pri „liberalcih“ za „vestes nuptiales“ o kaki službi; če pa ima kdo „vestes clericales“, zgubljen je že samo zato pri „liberalcih“, ako ni „mesó iz mesá njihovega“! Sto forintov stavimo slobodno na en groš, da bi bili oni časniki glorijo peli deželnemu odboru, ako bi bil nasvetoval g. Zavašnika ali g. Lesjaka, če tudi sta duhovna — kajti ona jim nista „klerikalca“, id est: nista „národna“. Prof. Šolar je visokoučen filolog, skušen šolnik in spoštovan od vseh svojih kolegov, al „liberalci“ tolčejo le zato po duhovnu, da udarijo poštenega narodnjaka. Ta manêver je premalo skrit, da ne bi ga na prvi pogled spregledal tudi slepec. Nadjamo se, da se je vlada nasitila že votlih „liberalcev“ po žalostnih dveletnih skušnjah!

— (*Konstitucijonalno društvo*) je pretekli petek sodbo držalo čez poslance, ki so iz državnega zbora stopili. Sklenilo je po Dežmanu nasvetovano resolucijo, v kteri izrekuje vsem, posebno pa slovenskim državnim poslancem svojo nezadovoljnost. Ubogi poslanci! To bo strašen udarec za-nje. Da nemškutarski „konstitucijonalci“ niso zadovoljni ž njimi, to če res kaj reči! — Pa še drugo resolucijo po predlogu dr. Suppan-ovem so sklenili modri gospodje ta dan, v kteri se že naprej zavarujejo proti vsaki bitni premembi sedanje decemberske ustave in zahtevajo direktne volitve. To je pa še bolj moško! Šmentajte! to se vidi, da so ljublj. „konstitucijonalci“ še huji ko Giskra in Herbst, ki sta bila saj pripravna, Poljakom tudi bitne koncesije storiti, ako bi privolili v direktne volitve. Dr. Suppan in družniki njegovi, med kterimi tudi „veliki“ dr. Schrey in še „veči“ Hajman pa ne privolijo nič — čisto nič! Zdaj jih pač, kar se ustavovernosti tiče, še stari baron Lichtenfels ne prekosí, in Ljubljana se lahko ponaša, da ima v svojem obzidji tako modro in možato društvo! — Kritike o tem ne bomo nobene pisali. Privoščimo jim tudi to veselje in pustimo, naj „uši kašljajo“, kakor pregovor pravi.

— (*Naznanilo.*) Ker ima amerikanski krompir kmalu v Ljubljano priti in se nekteri gospodarji že zdaj oglašajo, da ga nekoliko za poskušnjo kupijo, zato prosi podpisana pisarnica, naj takrat, kedar se bode krompir razprodajal (v „Novicah“ se bode to naznanilo), vsak pošlje svojega človeka s žakljem po-nj, da ga prevzame. Pisarnica družbe kmetijske.

— (*Na korist pogorelcem v Košani*) je dramatično društvo v deželnem gledališču dalo veselo igro „Striček“, poslovenjeno po Mir. Vilharju. Prav gladko se je v vseh rolah vršila ta šaloigra, ki je že po predstavi v čitalnici leta 1864. dobro znana. Glavne role so igrale najboljše moči slovenskega gledišča: gospá Odijeva in gospodičini Brusova in Jamnikova in gospodje Koblar, Nolli in Gecel, pa tudi gosp. Jeločnik je zadostil svoji nalogi. Kakor nalašč za to rolo pa je bila gospá Odijeva, ki se je v lični moški obleki odlikovala z živahnim, vsaki situaciji jako primernim vedenjem. Škoda, da gledališče ta večer ni bilo tako polno kakor druge poti, in to deloma menda zarad cvetne nedelje ne, in da se dobrotni namen ni tako bogato dosegel, kakor je bilo želeti. Došlo je pogorelcem po odštetih stroških kakih 60 gold.

— Vélikonočni pondeljek je zopet slovenska predstava v gledališči in sicer jako zanimiva na korist gospé Odijeve; dala se bode namreč prvikrat po nemški mnogoznani šaloigri poslovenjena „Pri klavirji“, iz predstav v čitalnici priljubljena, iz českega prestavljena vesela igra „Ultra“, in izvrstna francoska opereta Adamova „Pierot in Violeta“. Ne le, da more občin-

stvo zagotovljeno biti veselega večera, gré ta večer tudi za to, da gospej Odijevi djansko kažemo, da priznavamo velike njene zasluge za narodno naše gledišče.

Doneski za Vodnikov spominek.

Gosp. Regali, mizarski mojster 3 gold., — „vesela družba v čitalnični gostilnici“ 8 gold. 7 kr., — gosp. Jan. Janža, kurat na Colu 6 gold. 70 kr., in sicer 1 gold. za-se, 5 gold. 70 kr. pa je nabral od 20 rodoljubnih Coljanov in Coljank po 50, 40, 30, 20 in 10 krajc. — To je pravo, da se ves narod slovenski tudi po malih doneskih udeleži naprave narodnega spominka.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Zgodilo se je, kar je poslednji naš list naprej povedal — državnega zbora ni več! Odhod Poljakov, Slovencev in primorskih Italijanov razrušil je hipoma ta zbor tako, da ostala je le kopica Nemcev. Štajarski Slovenec Lenček, kterega ni bilo na Dunaji, ko so naši odšli, je pozneje pismeno naznanil svoj izstop, isto tako dalmatinski poslanec Ljubiša, ko ni več pričakal, da bi bila razprava o dalmatinskem uporu prišla v obravnavo. Kakor pa od sušeca meseca pravijo, da rad „z repom vije“, tako je tudi ostanek državnega zbora še zadnjo svojo uro hudó se vil, predno je zapustil svoje zbirališče. V zbornici gospôski je veliko besedo imel Schmerling, rekši, da mu sicer dvalizem ni po všeči, al kar je, naj zdaj ostane tako, da se decemberske ustave nihče ne dotakne; njemu je prikladal véliki nemec grof Anton Auersperg. Schmerling obsojuje dvalizma nasledke; al vprašamo ga: kdo drug je dvalizem nakopal Avstriji na glavo kakor on z osodepolnim svojim: „wir können warten?“ Ko bi on ne bil s svojim nemškim centralizmom odbijal Magjarov, zadovoljni bi bili Magjari leta 1860. s toliko samostojnosti, kolikor je deželam — brez škode celoskupnosti državne — dovoljuje federalizem. Al on je „čakal“ Magjarov na Dunaj, namesti njih pa je Beust prišel in Magjarom dovolil vse — razcep Avstrije na dvoje. Kar je Bach pred njim zakrivil o Avstriji, ni popravil Schmerling, marveč še veliko huje napravil. Kar tedaj zdaj imamo, je tedaj le pogača Schmerlingova; naj bi on tedaj raji molčal, kakor da beseduje še dandanes! — V zbornici poslancev pa je Kaisersfeld otresal svoje „svinčene podplati“ — in zbornica poslancev je pred razhodom še sklenila adreso do cesarja, ktera prav očitno kaže, da tudi iz žalostnih skušinj dveh dolgih let se Nemci niso nič naučili, kajti isto sistemo zahtevajo od Njegovega Veličanstva tudi vprihodnje, ktera je Avstrijo pritirala blizo do groba! Slovani in drugi nenemški narodi nočejo zatirati Nemcev, kakor so oni Slovane, al svoje pravice od konca do kraja tirjajo in jih bodo tirjali tako dolgo, da se jim dadé. — Kakor smo zadnjič rekli, je grof Potocki dobil nalogo sestaviti novo ministerstvo. Z velikim trudom je iskal pripravnih mož — celó Rechbauerja (!) je nagovarjal, k sreči da ga ni dobil, kajti možje kakor Rechbauer in družniki njegovi bili bi le Herbsti in Giskri z drugačnimi imeni. Za zdaj je prav, da se popolno ministerstvo še ne sestavlja. — Najnovejša novica, in kakor je podoba, tudi menda gotova je ta, da grof Potocki bode novemu ministerstvu prvosednik, grof Taaffe (prejšnji minister manjščine, ki je s Potockim in dr. Bergerjem slovó dal Giskrovemu ministerstvu) bode minister notranjih oprav in deželne brambe, pl. Pretis (dozdaj prednik v oddelku kupčijskega ministerstva) pa kupčijski minister. Vsak dan se pričakuje cesarjevo imenovanje teh ministrov; ob enem pa bode cesarski patent razpustil državni zbor in vse deželne zbore in ukazal nove volitve, ministerstvo pa bode razglasilo vodíla (program) svojega delovanja in pa sklep, po dovršenih novih volitvah izbrati si še ministrov za ostala druga opravila, namreč za pravosodje, šolstvo in bogočastje itd. Po takem se nam zopet bliža sila važni čas, za kterega se je že zdaj treba pripravljati. Prvo je, da mi Slovenci pazljivo čujemo nad tem, da nam nemškutarstvo ne seje ljulike med pšenico pri volitvah. Pomagali smo pošteno in Avstriji lojalno vreči sedanje ministerstvo in sedanji državni zbor, ktera sta po vseh potih skušala delati le to, kar nam ni na blagor in korist. Kaže se nam neka bolja prihodnost, al vendar nikakor ni nam še gotova; zato je prva potreba, da smo sami krepki in močni v deželnih zborih, po teh pa zmožni braniti svetinje naroda našega in izkopati se v bolji stan na vsako stran.

— Pod naslovom „Pavliha“ začne tukaj 24. dne t. m. izhajati šaljivi list s satiričnimi podobami, kteremu bode vrednik Fr. Levstik. Izhajal bode dvakrat na mesec in sicer vselej 8. in 24. dan vsacega meseca. Cena mu bode za naročnino do konca avgusta letos 1 gold., do konca decembra 2 gold. Naročnina se pošilja na Dunaj z naslovom: Fr. Levstik, Redakteur des slovenischen humoristischen Blattes „Pavliha“ Wien III. Ungargasse 39.

Česko. Iz Prage. Jako veljavni češki časnik „Narodni Listy“, ko je slišal, da Potocki ima biti novemu ministerstvu predsednik, je pisal o njem to-le: Mi (Čehi) ne vemo, kaj Potocki o nas misli in kako se hoče ustaviti proti nam. Da! mi še tega ne vemo, ali mu je naš položaj jasen. Al če morebiti misli z nami tako postopati kakor s Poljaci, Slovenci in Tirolci in z vsemi ravnati po eni šabloni, ne bode se mu početje njegovo posrečilo. Z vsemi drugimi nasprotovalci morebiti po isti poti dožene spravo, le z nami je ne bode, in to zato ne, ker česka opozicija (nasprotstvo) se pred vsem giblje na državopravnem stališču češke korone, a ne kakor v druzih deželah le na narodnem stališču.

Žitna cena

v Kranji 11. aprila 1870.

Vagán pšenice 5 fl. 67. — rží 3 fl. 80. — ječmena 3 fl. 60. — ovsa 2 fl. 90. — soršice 3 fl. 80. — ajde 3 fl. 34. — prosa 3 fl. 46. — krompirja 2 fl. 10. — fižola 3 fl. 48.

Žitna cena

v Ljubljani 9. aprila 1870.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 25 — banaške 5 fl. 50. — turšice 3 fl. —. — soršice 3 fl. 73. — rží 2 fl. 90. — ječmena 3 fl. —. — prosa 2 fl. 90. — ajde 3 fl. —. — ovsa 2 fl. 40 — Krompir 2 fl. 10.

Kursi na Dunaji 12. aprila.

5% metaliki 60 fl. 40 kr.	Ažijo srebra 120 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 69 fl. 55 kr.	Cekini 5 fl. 85 kr.

Loterijne srečke:

v Gradcu na Dunaji	9. aprila 1870:	33. 70. 45. 84. 50. 12. 6. 61. 69. 14.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 23. aprila.

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.